

pozůstalost neodevzdaná jako subjekt berní, mohou býti po případě zdaněni dědicové dle zásad všeobecných (§ 153 z. b.).

Vznikne-li pozůstalost, lze ji zdaniti jen z příjmů, které jí zbyly počátkem roku berního. Osobní poměry zůstavitelovy trvají fikcí právní (§ 263 z. b.) i při pozůstalosti; tak jest bývalé bydliště zůstavitelovo i bydlištěm pozůstalosti (srov. Budw. 2842 *H*).

Konečně i k tomu nutno poukázati, že patrně nedopatřením aneb dokonce jen z nepřesnosti mluví se o přírůstcích i úbytcích »Zugangs- und Abgangsfälle« jako o terminologii zákona berního, neboť zákon sám termínů těch nezná (§§ 227—232 z. b.); prováděcí nařízení ke IV. hl. z. b. ovšem s pojmy těmi pracuje (čl. 67—69; 71—73). Dr.

Literatura.

Právo římské.

Georg von Below: Die Ursachen der Reception des römischen Rechts in Deutschland. (München und Berlin 1905.)

Předeslav (str. 1—33) stručný přehled dosavadní literatury o recepci práva římského, podává spisovatel (str. 34—52) po způsobu novějších prací monografických příspěvek k historii tohoto zajímavého zjevu dle sněmovních akt dvou německých státeků Jülišského a Bergského. Pozoruhodno jest, že podnět k reformě zemských práv ve směru romanistickém vyšel v nich ze středu samých stavů zemských, kteří nejprve pro otázku repraesentačního práva vnuků žádali roku 1518, aby právo zemské bylo pozměněno, poukazujiíce na to, že ustanovení práva tohoto beztoho nedá se prakticky udržeti vzhledem k stanovisku říšského soudu komorního co instance appellační, a způsobuje stranám jenom zbytečné výlohy procesní. Táž snaha, zameziti kassace domácích rozhodnutí soudních, byla pak příčinou, že řečený požadavek stavové záhy rozšířili na celý obor práva soukromého. K uskutečnění jeho došlo konečně roku 1554, kdy usnesena byla oběma sněmy zemskými kodifikace, kteráž v podstatě jeví se býti uzákoněním zásad římskoprávních.

Další úvaha (str. 52—106) věnována jest posudku některých nauk o příčinách recepcce; právem namítá sp. proti theorii Labandově a Gierkově, že recepci nelze uváděti v Německu ve přímou souvislost s vývojem absolutní moci zeměpanské v jednotlivých státech, neboť recepcce byla ukončena již během 16. století, tedy v době, kdy vývoj absolutismu sotva počíná. S druhé strany neshledává sp. též zcela oprávněným rozšířený názor, že právo římské bylo zavedeno uměle namnoze přes tuhý odpor národa a stavů; souhlasiti jest se sp., že žaloby proti učeným právníkům (na př. v reformaci Bedřicha III.)

nečelily ani tak proti materiálnímu právu římskému, nýbrž spíše bývaly buď výrazem nespokojenosti revolučních živlů proti vrchnosti vůbec, jakož i proti vysokým útratám procesním, buď měly příčinu v odporu zemské šlechty proti vnikání učených právníků ve vyšší úřady státní a zemské. Vlastní obsah práva náležel však ve skutečnosti k vedlejším otázkám, pro něž ani lid ani stavy nejevily zvláštního zájmu; poučný doklad této lhostejnosti k zemskému právu podává na př. zákonodárna komise Württemberská zvolená sněmem roku 1551, jež úmyslně nebrala ohledu na práva domácí co přičítící se »den gemeinen geschriebenen Rechten, mitunter auch der Billigkeit«, a vypracovala osnovu zákonníka, jenž náleží mezi nejvíce romanisující kodifikace XVI. věku.

V poslední stati (str. 106—166) pojednává sp. podrobněji o okolnostech a institucích, které, jak v literatuře všeobecně se uznává, recepci práva římského podporovaly, a k nimž náleží zejména návštěva právních škol italských, zřizování universit, omezení studia právního na cizí práva církevní a římské při naprostém zanedbávání práva domácího, hlavně pak činnost právníků a říšského soudu komorního, jehož romanisující vliv nemohl arci zůstat bez praktických důsledků u soudů nižších v územích, která nepožívala privilegia de non appellando, ale jenž jevil se i tím, že organizace jeho sloužila za vzor též pro nejvyšší soudy teritorií, z jeho pravomoci vyňatých. S veškerou rozhodností vyslovuje se sp. proti mínění značné části vynikajících právních spisovatelů německých (Stobbe, Stintzing, Savigny, Boos, Lindner, Lamprecht, Martitz, Arnold), kteří vlastní důvod proniknutí recepce spatřují ve vnitřních příčinách, totiž v nedostacích práva německého, jež koncem středověku po jich soudě nebylo samo ze sebe schopno pozoruhodnějšího rozvoje, a nemohlo hověti zvýšeným potřebám kulturního života ani z daleka tou měrou, jako formou i obsahem vytríbené právo římské. Na obranu práva německého uvádí sp., že se stanoviska tohoto názoru slušelo by očekávat, že recepce práva římského provedena byla nejdříve ve městech, jmenovitě pak ve velkých obchodních městech Hanseatských, v nichž následkem čilého ruchu hospodářského musila nejvíce býti pociťována potřeba pokročilejší soustavy právní. V pravdě však byl vývoj recepce opačný; právě velká města říšská, jako Lübeck, Brema, Hamburk, Rostock, Wismar, Magdeburg a jiná bránila se vnikání cizího práva ještě v době, kdy recepce v ostatních teritoriích a na venkově byla již dokonána. Přes to však i sp. vidí se nucena doznati, že pravá příčina recepce přec jen byla v souvislosti s neuspokojivým právním stavem v Německu, jež pro svůj místní partikularismus poskytovalo v době, do které spadá počátek recepce, s hlediska právní bezpečnosti obraz nejvyšší měrou neutěšený. Uvážíme-li, že statuty a právní obyčeje jednotlivých měst a vesnic, ano začasté i vesnic v témž úředním okrsku ležících (srovn. na př. historii kodifikace Württemberské, str. 138), od sebe tak velice se různily, že uvedení jich v soulad bylo zhora vyloučeno, pak pokládáme za velmi pravdě se blížící náhled (Stobbe), že Německo zůstanouc bez recepce na sebe odkázáno, bylo by stěží dospělo dále než jako Anglie k nepohodlnému aggregátu kasuistických zákonů a praeiudicií. Z té příčiny nelze nám též souhlasiti se sp., jenž v konečném vítězství recepce shledává jakési ne-

šťěstí (Unglück Deutschlands) Německa, jež přec teprve (Stintzing) ve škole práva římského získalo *artem iuris* v plném smyslu slova.

Dr. Josef Vančura.

Kleineidam: Beiträge zur Kenntnis der lex Poetelia. Festgabe für Felix Dahn, zu seinem fünfzigjährigen Doktorjubiläum. (Breslau 1905.)

Lex Poetelia náleží v obor oněch institucí starého práva římského, o nichž sotva kdy bude lze dospěti ke zcela bezpečnému úsudku; vše, co dosud o tomto zákoně víme, jest ceny dosti problematické. Vzhledem k zjevným odporům, jež vyskytují se ve zprávách historiků, na něž jsme odkázáni, zůstává pochybným i samo jméno zákona, — *lex Poetelia*? (*Varro*), *lex Poetelia Papiria*? (*Livius*), tak i doba rogace — r. 429 a. u. ? (*Livius*), 440 a. u. ? (*Varro*), a ne méně i jeho obsah. V tom shodují se sice *Livius*, *Dionysius* a *Varro*, že zákon vztahoval se na řízení exekuční a že účelem jeho bylo zmírniti původní krutou exekuci personální; všechny další podrobnosti jsou však již nejisté. Ze sdělení *Liviova* (VIII. 28), s nímž v podstatě se kryje zpráva *Dionysiova* (XVI. 9), že zákonem bylo stanoveno »*pecuniae creditae bona non corpus obnoxium*«, slušelo by souditi, že jím byla osobní exekuce pro dluhy úplně odstraněna. Tomu však odporují četné zprávy římských spisovatelů, *Plauta*, *Terentia*, *Cicero*, *Gellia*, *Sallustia*, *Quinctiana*, a též *Livia* (XXIII. 14), ano i některé pozdější zákony, jako *lex Rubria* c. 21, *lex coloniae Gen. Jul.* c. 61, z nichž je zřejmo, že *ductio* a *addictio* dlužníků zůstala i po zákoně *Poeteliově* ještě v platnosti.

Tento nesouhlas snaží se sp. ve svém pojednání vysvětliti výkladem, že *lex Poetelia* zakázala toliko starou přísnou formu otrocké poroby insolventního dlužníka, zachovala však i na příště jako exekuční prostředek lehčí vazbu osobní, jíž mohl ale dlužník ujíti, potvrdil-li (*Varro* VIII. 105) přísežně svou solvenci, bonam copiam iurare, anebo uvolil-li se svůj dluh ve službách věřitelových odpracovati. K odůvodnění tohoto názoru uvádí sp. zejména zprávu *Sallustiovu*, *Catil.* c. 33, »*libertatem petimus, legis praesidium; quod iniquitas praetoris eripuit*«, dle níž vazba pro dluhy opírala se o edikt praetorský, kterýž obsahoval o personální exekuci podrobné předpisy, a *Quinctiliana instit.* VIII. 3 § 26, *declam.* 311 »*addictus donec pecuniam solverit, serviat — lex dicit*«, kdež po názoru sp. slova »*lex*« užito jest rovněž v ne-technickém významu práva praetorského.

Dr. Josef Vančura.

Dr. Ivo Pfaff: Tabellio und Tabularius. (Wien 1905.)

Pojednáváje o osobách, které po živnostensku se zabývaly sepisováním římských právních listin, obrací se sp. nejprve (str. 8) proti rozšířenému ve starší literatuře názoru, jenž v *tabellio* a *tabularius* spatřoval jedinou instituci, a to buď osoby soukromé, jež řečenou živnost s úředním povolením neb i bez něho vykonávaly, buď osoby veřejné, které byly jaksi předchůdci moderních notářů. Dle náhledu sp. byl obor působnosti *tabellionů* a *tabulariů* v právu římském podstatně rozdílným: *tabellio* byl soukromou práva znalou osobou, jejíž intervence používaly strany při nejrozmanitějších právních jednáních, nejsouce však k tomu nuceny. Z pramenů dokládá sp. (str. 13), že